

กระบวนการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายใน
โรงเรียนร่มเกล้า จังหวัดหนองบัวลำภู
KNOWLEDGE MANAGEMENT PROCESS FOR DEVELOPING
THE INTERNAL QUALITY ASSURANCE SYSTEMS AT
ROMKLAO SCHOOL, NONGBUALUMPHU PROVINCE

¹รัตน์วดี อินทะกนก และ ²นวัตกร หอมสิน

¹Ratwadee Inthakanok and ²Nawattakorn Homsin

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี, ประเทศไทย

Udon Thani Rajabhat University, Thailand.

¹Ratwadee _In@gmail.com

Received December 25, 2020; Revised February 12, 2021; Accepted March 20, 2021

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษากระบวนการจัดการความรู้การประกันคุณภาพภายใน โรงเรียน และ 2) เพื่อพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในโรงเรียนร่มเกล้า จังหวัดหนองบัวลำภู กลุ่มตัวอย่างคือ ผู้บริหาร ครูผู้สอน และบุคลากรทางการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการประกันคุณภาพภายใน จำนวน 21 คน โดยใช้การเลือกแบบเจาะจง โดยใช้แบบสัมภาษณ์ และแบบบันทึกรายการเป็นเครื่องมือในการศึกษา ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการศึกษากระบวนการจัดการความรู้การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา มีกระบวนการจัดการความรู้ 7 ขั้นตอน คือ (1) การบ่งชี้ความรู้ (2) การสร้างความรู้ (3) การแสวงหาความรู้ (4) การจัดการความรู้ให้เป็นระบบ (5) การประมวลและกลั่นกรองความรู้ (6) การเข้าถึง และ (7) การแบ่งปันและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และ 2) ผลการพัฒนากระบวนการการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาโรงเรียนร่มเกล้า จังหวัดหนองบัวลำภู ได้โครงการทั้งหมด 26 โครงการ ได้แก่ (1) โครงการส่งเสริมการอ่าน (2) โครงการพัฒนาทักษะการเขียน (3)

¹ นักศึกษาปริญญาโท คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

² อาจารย์ ดร. คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

โครงการฝึกทักษะคณิตคิดเร็ว โดยใช้โปรแกรม GSP และ A-Math (4) โครงการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (O-Net) 5) โครงการการเรียนการสอน 2 ภาษา EP (6) โครงการโรงเรียนวิถีพุทธ (7) โครงการให้ทุนการศึกษา (8) โครงการธนาคารโรงเรียน (9) โครงการดำเนินงานเศรษฐกิจพอเพียง ตามแนวพระราชดำริ (10) โครงการส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียน (11) โครงการส่งเสริมความเป็นเลิศทางวิชาการ (12) โครงการการนิเทศภายใน (13) โครงการวัดผลและประเมินผลการเรียนการสอนภายในโรงเรียน (14) โครงการพัฒนาระบบงานสารบรรณ (15) โครงการเพิ่มประสิทธิภาพบุคลากร (16) โครงการสานสัมพันธ์สถานศึกษากับชุมชน (17) โครงการพัฒนาอาคารสถานที่และปรับสภาพภูมิทัศน์ (18) โครงการพัฒนาศักยภาพครูและนักเรียนกลุ่มโรงเรียน (19) โครงการเพิ่มศักยภาพการจัดการเรียนการสอน (20) โครงการค่ายวิชาการ (21) โครงการปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษา ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน (22) โครงการส่งเสริมความเป็นเลิศทางวิชาการ (23) โครงการลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ (24) โครงการการนิเทศภายใน (25) โครงการการดำเนินงานเศรษฐกิจพอเพียง ตามแนวพระราชดำริ และ (26) โครงการพัฒนาและดูแลระบบสารสนเทศ DLIT

คำสำคัญ: กระบวนการจัดการความรู้, การประกันคุณภาพภายใน, โรงเรียนร่มเกล้า

Abstract

The purposes of this research were: 1) To study knowledge management process of internal quality assurance at Romkao school Nongbualumphu province; and 2) To develop the internal quality assurance of the school. The sample was purposively selected consisting 21 persons including the school administrator, teachers, and educational personnel related to internal quality assurance. The tools of this research were interview formats and items recording formats. The results of the research were as follows. 1) Results of the study on knowledge management process for internal quality assurance in the school showed that there were 7 steps of the knowledge management process including: 1) Knowledge Identification; 2) Knowledge Creation; 3) Knowledge Acquisition; 4) Knowledge Organization; 5) Codification and Refinement; 6) Knowledge Access; and 7) Knowledge Sharing and Exchange. 2) The result of developing the internal quality assurance at Romkao school, Nongbualumphu province showed that there were 26 projects in total including: 1) Reading promotion project; 2) Writing skill development project; 3) Quick math thinking skills training project by using GSP and A-Math programs; 4) Learning achievement improvement project (O-Net); 5) English bilingual program (EP); 6) Buddhist school project; 7) Scholarship project; 8) School bank project; 9) Sufficiency

economy project in accordance with the royal initiative; 10) School democracy promotion project; 11) Academic excellence promotion project; 12) Internal supervision project; 13) School teaching and learning assessment and evaluation project; 14) Document system development project; 15) Personnel efficiency enhancement project; 16) Educational institution and community relations project; 17) School building and landscape development project; 18) Project of capacity development of teachers and students in group of schools; 19) Project of increasing teaching and learning management potential; 20) Academic camp project; 21) School curriculum improvement project in accordance with the core curriculum of basic education; 22) Academic excellence promotion project; 23) Project of reducing studying time and increasing knowing time; 24) Internal supervision project; 25) The project of sufficiency economy in accordance with the royal initiative; and 26) DLIT Information system development and administration project.

Keyword: Knowledge Management Process, Internal Quality Assurance, Romklao School

บทนำ

ในการปฏิรูปการศึกษาและการประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้กำหนดสาระไว้อย่างชัดเจน เกี่ยวกับความมุ่งหมาย และหลักการของการจัดการศึกษา ดังได้กล่าวไว้ใน มาตรา 6 การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรม ในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข จะเห็นได้ว่าการพัฒนาคุณภาพ การศึกษาเป็นส่วนสำคัญในการสร้างมาตรฐานสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ จึงต้องมีการ ประกันคุณภาพภายในผสมผสานอยู่ในกระบวนการบริหารและการจัดการเรียนการสอน ตามปกติของสถานศึกษา เพื่อให้ได้คุณภาพตามมาตรฐาน เด็กไทยเป็นคนดีมีความสามารถ หรือมีความสุข สามารถร่วมมือและแข่งขันกับประเทศอื่นๆ ได้อย่างสมศักดิ์ศรีและทัดเทียม ในสังคมโลกต่อไป

ซึ่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ได้กำหนดไว้ในหมวด 6 มาตรา 47 และ 48 ว่าเป็นระบบการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐาน การศึกษาทุกระดับ ประกอบด้วยด้วยระบบการประกันคุณภาพภายในและระบบการประกัน คุณภาพภายนอกให้หน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษาจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพ ภายในสถานศึกษาและให้ถือว่า การประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการ บริหารการศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยมีการจัดทำรายงานประจำปีเสนอต่อ หน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเปิดเผยต่อสาธารณชน ตามเจตนารมณ์

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 ว่าด้วยการประกันคุณภาพการศึกษาที่ยึดหลักสากลว่า การประกันคุณภาพเป็นเรื่องสำคัญที่ต้องดำเนินการควบคู่ไปกับการจัดการศึกษา และสนับสนุนให้มีการกระจายอำนาจบริหารไปยังระดับท้องถิ่นและสถานศึกษา เพื่อก่อให้เกิดความมั่นใจต่อผู้เรียนในเรื่องคุณภาพทางการศึกษาจากที่ต่างๆ ถึงแม้จะมีบริบทที่ต่างกันแต่คุณภาพทางการศึกษาใกล้เคียงกัน เป้าหมายของการประเมินคุณภาพนั้นไม่ใช่เพื่อการลงโทษแต่เป็นการหาข้อบกพร่องเพื่อแก้ไข พร้อมทั้งมองถึงแนวทางการพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น

การประกันคุณภาพการศึกษาให้บรรลุเป้าหมายต้องมีการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ ที่การดำเนินงานมีเป้าหมาย ในการยกระดับคุณภาพของผู้เรียนในทุกด้าน มีการพัฒนาด้านปัจจัยให้สามารถใช้อย่างมีประสิทธิภาพเพียงพอ โดยมีระบบกลไกในการปฏิบัติงานตามแผน และการกำกับติดตามอย่างจริงจังและต่อเนื่อง ซึ่งสถานศึกษาคควรคำนึงถึงการสร้างจิตสำนึกในการพัฒนาที่เกิดกับบุคลากรทุกคนในสถานศึกษา ที่ยึดถือการประกันคุณภาพการศึกษาเป็นวัฒนธรรมการทำงานที่ปกติ การสร้างความรู้สึกรู้สึกเป็นเจ้าของสถานศึกษา ร่วมกัน เสริมสร้างความเป็นอัตลักษณ์ให้เกิดขึ้นในสถานศึกษาจัดระบบ และโครงสร้างที่เหมาะสม วางแผนและดำเนินงานตามแผน กำกับติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง นำผลการประเมินจากทุกภาคส่วนไปใช้ในการปรับปรุงและพัฒนา สถานศึกษาให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้พัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอใฝ่เรียนรู้ มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการแบ่งปัน องค์ความรู้ นวัตกรรมทั้งภายในและภายนอกองค์กรอย่างต่อเนื่อง (สำนักทดสอบทางการศึกษา, 2553)

การจัดการความรู้ (Knowledge Management) เป็นเครื่องมือสำคัญในการจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การสร้างกระบวนการความรู้และปฏิสัมพันธ์ของคนในองค์กรอย่างสร้างสรรค์ด้วยการแบ่งปันและเรียนรู้จากความรู้และประสบการณ์ความสำเร็จระหว่างกันของคนในองค์กรและนำความรู้ที่ได้ไปปรับใช้ในการทำงานให้เกิดสัมฤทธิ์ผลดีขึ้นกว่าเดิม และอาจกล่าวได้ว่า การจัดการความรู้เป็นกระบวนการทำงานในทุกเรื่องและในเนื้องาน การศึกษาที่ทำอยู่ ซึ่งจะช่วยเพิ่มสมรรถนะของบุคคลและองค์กร อันได้แก่ ความรู้และปัญญาที่สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพงานการศึกษาได้ จึงต้องส่งเสริมสนับสนุนให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาขั้นพื้นฐานได้นำหลักการ แนวทางและเครื่องมือการจัดการความรู้มาใช้ในการพัฒนาการทำงานตามพันธกิจและบริหารงานการศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพ รวมทั้งขับเคลื่อนองค์กรไปสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ อันนำไปสู่การเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลขององค์กร ที่จัดและสนับสนุนการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน การจัดการความรู้ เป็นเครื่องมือในการบริหารและพัฒนาคุณภาพมาตรฐานงานที่ปฏิบัติ ใช้เป็นกระบวนการทำงานของผู้ปฏิบัติงานในองค์กร เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ของบุคคลและองค์กร พร้อมนำสิ่งที่ได้เรียนรู้ไปใช้ทำงานให้เกิดสัมฤทธิ์ผลดีขึ้นกว่าเดิมภายใต้หลักการ

และแนวทางที่ว่า มุ่งให้เกิดการนำพลังปัญญาขององค์กรมาเพิ่มพลังในการเรียนรู้ด้วยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ แบ่งปันประสบการณ์ความสำเร็จและความรู้ปฏิบัติ พร้อมรวบรวมและสร้างความรู้ใหม่ที่เป็นต่อการพัฒนางานให้สำเร็จ เพื่อให้คนเข้าถึงความรู้ รู้จักเลือก ตัดแปลง ปรับปรุง ต่อยอดความรู้ที่มีอยู่เดิม และสร้างความรู้ใหม่ไปใช้ในการทำงาน อันจะนำไปสู่การเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลขององค์กร (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา 2552) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยรูปแบบการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียนมัธยมศึกษาซึ่งให้ความสำคัญว่าหากองค์กรนั้นมีการจัดการความรู้จะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน (นวัตร หอมสิน, 2556)

ผู้วิจัยเล็งเห็นความสำคัญของการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา จึงต้องการศึกษากระบวนการจัดการความรู้การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาโรงเรียนร่มเกล้าหนองบัวลำภู ซึ่งเป็นโรงเรียนขยายโอกาสแห่งเดียวในศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพทางการศึกษาเมือง 7 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1 มีเขตพื้นที่บริการ 10 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านโนนพัน บ้านโนนทอง บ้านไค้สวรรค์ บ้านถ้ำกลองเพล บ้านอ่างบุรพา บ้านห้วยเตือ บ้านภูพานคำ บ้านหนองบัวเหนือ บ้านห้วยเตือและบ้านห้วยเตือ ผู้ปกครองของนักเรียนร้อยละ 80 ประกอบอาชีพเกษตรกร การศึกษาโดยเฉลี่ยอยู่ที่ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เท่านั้น ดังนั้นเพื่อยกระดับการศึกษาท้องถิ่น และเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักเรียนในอนาคต จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องศึกษาและพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาโรงเรียนร่มเกล้า จังหวัดหนองบัวลำภู เพื่อให้มีคุณภาพ และสร้างนักเรียนให้เป็นรากฐานที่ดีของสังคมต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษากระบวนการจัดการความรู้การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาโรงเรียนร่มเกล้า จังหวัดหนองบัวลำภู
2. เพื่อพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาโรงเรียนร่มเกล้า จังหวัดหนองบัวลำภู

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ มีระบบ เป็นขั้นตอน และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้วิจัยจึงได้กำหนดรายละเอียดและขั้นตอนการดำเนินการวิจัยเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษางานวิจัยและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

การศึกษางานวิจัยและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องของการจัดการความรู้ในองค์กร สรุปได้ว่า จะต้องมีความหมาย วิสัยทัศน์ หรือทิศทางของการจัดการความรู้ มีการประมวลและกลั่นกรองความรู้ การเข้าถึงความรู้ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มีการเรียนรู้แบบเป็นทีมที่ทำให้เกิดการหมุนเวียนความรู้ระดับความรู้ และเกิดนวัตกรรม โดยมีการเก็บรวบรวมความรู้เพื่อให้พร้อมที่จะพัฒนา งานวิจัยนี้ได้สังเคราะห์ขั้นตอนการจัดการความรู้ 7 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การบ่งชี้ความรู้ 2) การสร้างความรู้ 3) การแสวงหาความรู้ 4) การจัดการความรู้ 5) การประมวลผลและกลั่นกรองความรู้ 6) การเข้าถึงความรู้ และ 7) การแบ่งปันแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยนำการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการสังเคราะห์ความรู้มาดัดแปลงและช่วยในการจัดการความรู้ให้เข้ากับรูปแบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

กำหนดขอบเขตและเป้าหมายการจัดการความรู้ เป็นหัวข้อของความรู้ที่จำเป็นและสอดคล้องกับการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ซึ่งต้องการนำมาใช้กำหนดเป้าหมายและขอบเขตการจัดการความรู้ เพื่อการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ทั้ง 3 มาตรฐาน ได้แก่ มาตรฐานที่ 1 คุณภาพของผู้เรียน มาตรฐานที่ 2 กระบวนการบริหารและการจัดการ และมาตรฐานที่ 3 กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

ระยะที่ 2 ผู้วิจัยศึกษารายละเอียดเพื่อสร้างแผนการจัดการความรู้สร้าง และปรับปรุงเครื่องมือ ทดสอบความเชื่อมั่นของเครื่องมือ นำเครื่องมือไปเก็บรวบรวมข้อมูล และทำการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ ตลอดจนแปลผลการวิเคราะห์ ซึ่งการจัดทำแผนการจัดการความรู้ (KM Action Plan) การทำแผนการจัดการความรู้ เพื่อให้กิจกรรมในกระบวนการจัดการความรู้ ได้มีการไต่ตรองทบทวน แสดงรายละเอียดมาตรฐานต่างๆ ของกระบวนการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาในการทำแผนการจัดการความรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1. พื้นที่เป้าหมาย

โรงเรียนร่มเกล้าหนองบัวลำภู ซึ่งเป็นโรงเรียนขยายโอกาสแห่งเดียวในศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพทางการศึกษาเมือง 7 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1 มีเขตพื้นที่บริการ 10 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านโนนทัน บ้านโนนทอง บ้านโคกสวรรค์ บ้านถ้ำกลองเพล บ้านอ่างบุรพา บ้านห้วยเตือ บ้านภูพานคำ บ้านหนองบัวเหนือ บ้านห้วยเตือ และบ้านห้วยเตือ ผู้ปกครองของนักเรียนร้อยละ 80 ประกอบอาชีพเกษตรกร การศึกษาโดยเฉลี่ยอยู่ที่ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เท่านั้น ดังนั้นเพื่อยกระดับการศึกษาท้องถิ่น และเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักเรียนในอนาคต จึงจำเป็นต้องอย่างยิ่งที่ต้องศึกษาและพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา โรงเรียนร่มเกล้า จังหวัดหนองบัวลำภู เพื่อให้มีคุณภาพ และสร้างนักเรียนให้เป็นรากฐานที่ดีของสังคมต่อไป

2. กลุ่มผู้ร่วมวิจัย

กลุ่มผู้ร่วมวิจัยครั้งนี้ เป็นบุคคลที่ปฏิบัติงานอยู่ในโรงเรียนที่เป็นพื้นที่เป้าหมาย ในช่วงที่ทำการวิจัย รวมทั้งสิ้น 21 คน ได้มาจากอาสาสมัครของผู้ร่วมวิจัย ประกอบด้วย ผู้วิจัยหลัก คือ ผู้วิจัยและผู้วิจัยร่วม จำนวน 21 คน ประกอบด้วยผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 1 คน ครูผู้สอนและบุคลากรทางการศึกษา จำนวน 20 คน โดยการนำกระบวนการจัดการความรู้ และระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาจะต้องหาความสัมพันธ์ที่จะเข้ากับบริบท โรงเรียนร่มเกล้า จังหวัดหนองบัวลำภู คนสำคัญในการดำเนินการจัดการความรู้ ได้แก่

2.1 คุณเอื้อ คือ ผู้อำนวยการโรงเรียนร่มเกล้า เป็นผู้ที่ทำหน้าที่จัดการกระบวนการจัดการความรู้การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาโรงเรียนร่มเกล้าหนองบัวลำภู มีบทบาทในการทำงานคือ กำหนดเป้าหมายของการจัดการความรู้ให้เข้ากับสถานศึกษา

2.2 คุณอำนวย คือ ผู้วิจัย เป็นผู้อำนวยการความสะดวกในการจัดการความรู้ มีบทบาทหน้าที่คือ ส่งเสริมให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และอำนวยความสะดวกต่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้

2.3 คุณประสาน คือ หัวหน้าฝ่ายวิชาการโรงเรียนร่มเกล้า เป็นผู้ประสานงานในการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาโรงเรียนร่มเกล้า

2.4 คุณกิจ คือ ผู้ปฏิบัติงานเป็นหน้าที่เป็นผู้ดำเนินกิจกรรมการจัดการความรู้

2.5 คุณลิขิต คือ อธิการโรงเรียนร่มเกล้า เป็นผู้ที่ทำหน้าที่จัดบันทึกในกิจกรรมการจัดการความรู้

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 2 ประเภท ประกอบด้วย 1) เครื่องมือในการพัฒนางาน คือคู่มือการดำเนินการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาการประกันคุณภาพภายในโรงเรียนร่มเกล้า และ 2) เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ (1) แผนการดำเนินการพัฒนาคุณภาพการศึกษาภายใน (2) ตัวชี้วัดความสำเร็จในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาภายใน (3) แบบสัมภาษณ์ (4) แบบบันทึกการปฏิบัติงาน (5) แบบประเมินความพึงพอใจ (6) แบบทดสอบวัดความรู้ และ (7) แบบสังเกต

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลระยะที่ 1 ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์เนื้อหาและสังเคราะห์เพื่อให้ได้กระบวนการจัดการความรู้ และระยะที่ 2 ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษากระบวนการจัดการความรู้การประกันคุณภาพภายในโรงเรียนร่มเกล้า จังหวัดหนองบัวลำภู ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาเอกสารและสังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และสามารถสรุปขั้นตอนการจัดการความรู้ได้ 7 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การบ่งชี้ความรู้ 2) การสร้างความรู้ 3) การแสวงหาความรู้ 4) การจัดการความรู้ให้เป็นระบบ 5) การประมวลและกลั่นกรองความรู้ 6) การเข้าถึง และ 7) การแบ่งปันและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อการปฏิบัติให้งานมีประสิทธิภาพอย่างเป็นระบบและสามารถปรับปรุงงานที่มีอยู่ให้ดียิ่งขึ้น มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1.1 การบ่งชี้ความรู้ (Knowledge Identification) หมายถึง การค้นหาว่าองค์กรมีความรู้อะไรบ้างในรูปแบบใด อยู่ที่ใคร และความรู้อะไรบ้างที่องค์กรจำเป็นต้อง มีทำให้องค์กรทราบข่าวสารความรู้อะไรบ้าง หรืออีกนัยหนึ่งก็คือ “รู้เรา” นั้นเองโดยทั่วไปองค์กรสามารถใช้เครื่องมือที่เรียกว่า “Knowledge Mapping” หรือการทำแผนที่ความรู้ในขั้นตอนนี้เพื่อหาว่าความรู้ใดที่มี ความสำคัญสำหรับองค์กร จัดลำดับความสำคัญของความรู้เหล่านั้น เพื่อให้องค์กรวางขอบเขตของการ จัดการความรู้ และสามารถจัดสรรทรัพยากรได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยมีขั้นตอนย่อย ดังนี้ 1) ประชุมระดมความคิดเห็นของคณะกรรมการดำเนินงานการจัดการความรู้ (KM) เพื่อกำหนดประเด็นความรู้และเป้าหมายของการจัดการความรู้ที่สอดคล้องกับแผนกลยุทธ์ของโรงเรียนร่มเกล้า จังหวัดหนองบัวลำภู 2) จัดทำคำสั่งโรงเรียนเพื่อแต่งตั้งคณะกรรมการจัดการความรู้ของโรงเรียนร่มเกล้า จังหวัดหนองบัวลำภู 3) จัดทำแผนปฏิบัติการการจัดการความรู้ของโรงเรียนร่มเกล้า จังหวัดหนองบัวลำภู

1.2 การสร้างความรู้ (Knowledge Creation) หมายถึง การสร้างความรู้ใหม่จากทักษะและความสัมพันธ์ระหว่างคนในองค์กร เป็นวิธีการพัฒนาความรู้ของแต่ละ บุคคล ในลักษณะของกระบวนการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ โดยการระดมความคิด การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างบุคคลในกลุ่ม (Socialization) ระดับของความรู้ของแต่ละบุคคลมีหลายระดับ เช่น รู้ว่าอะไร (Know-What) รู้ว่าอย่างไร (Know-How) รู้ว่าทำไม (Know-Why) โดยมีขั้นตอนย่อย ดังนี้ 1) การจัดชุมชนนักปฏิบัติ (Communities of Practice : CoPs) โรงเรียนร่มเกล้า จังหวัดหนองบัวลำภู 1.1) กำหนดหัวข้อความรู้ 1.2) กำหนดประเด็นพูดคุย 1.3) กำหนดวัน เวลา และสถานที่ ในการจัดกิจกรรม CoPs 2) กำหนดบทบาทของผู้เข้าร่วมกิจกรรมชุมชนนักปฏิบัติ 2.1). คุณเอื้อ 2.2). คุณอำนวย 2.3). คุณประสาน 2.4). คุณกิจ 2.5) คุณลิขิต

1.3 การแสวงหาความรู้ (Knowledge Acquisition) หมายถึง วิธีการให้ได้มาซึ่งความรู้ที่มีอยู่ทั้งจากภายในองค์กร และภายนอกองค์กร ซึ่งเป็นความรู้ที่มีประโยชน์และมีผล

ต่อ การดำเนินงานขององค์กรเช่น การสอนงาน การฝึกอบรม การสัมมนา การประชุม การแสดงผลงาน ระบบพี่เลี้ยง การเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงและการลงมือปฏิบัติ การดำเนินการเปลี่ยนแปลงใน กระบวนการปฏิบัติงานต่างๆขององค์กร โดยมีขั้นตอนย่อย ดังนี้ จัดเอกสารเพื่อเผยแพร่องค์ความรู้

1.4 การจัดการความรู้ให้เป็นระบบ (Knowledge Organization) หมายถึง เมื่อมีเนื้อหาความรู้ที่ต้องการแล้ว องค์กรต้องจัดความรู้ให้เป็นระบบเพื่อให้ผู้ใช้สามารถค้นหาและนำความรู้ดังกล่าวไปใช้ประโยชน์ได้การจัดการความรู้ให้เป็นระบบนั้น หมายถึงการทาสารบัญและจัดเก็บความรู้ประเภทต่างๆเพื่อให้การเก็บรวบรวม การค้นหา การนำมาใช้ทำได้ง่าย และรวดเร็ว โดยมีขั้นตอนย่อย ดังนี้ ระบบเอกสาร เช่น แฟ้ม / ตู้เอกสาร

1.5 การประมวลและกลั่นกรองความรู้ (Knowledge Codification and Refinement) หมายถึง การจัดทำหรือปรับปรุงรูปแบบของเอกสารให้เป็นมาตรฐานเดียวกันทั่วทั้งองค์กร จะช่วยให้ การป้อนข้อมูล การจัดเก็บ การค้นหา และการใช้ข้อมูลทำได้สะดวกและรวดเร็ว การใช้ ภาษา เดียวกัน ทั่วทั้งองค์กร จะทำให้การปฏิบัติงานมีความเข้าใจตรงกัน ซึ่งจะช่วยให้การป้อนข้อมูล การแบ่งประเภท และการจัดเก็บได้มาตรฐานเดียวกัน และที่สำคัญข้อมูลต่างๆเหล่านี้จะต้องเป็นข้อมูลที่ทันสมัยอยู่เสมอ โดยมีขั้นตอนย่อย ดังนี้ 1) ดำเนินการจัดทำองค์ความรู้ที่เป็นเชิงเทคนิค 2) การจัดทำเอกสารเผยแพร่ (Leaflet)

1.6 การเข้าถึงความรู้ (Knowledge Access) หมายถึง องค์กรจะต้องมีวิธีการในการจัดเก็บและกระจายความรู้ ทั้งความรู้ประเภท Explicit และ Tacit โดยทั่วไปการส่งหรือกระจายความรู้ให้ผู้อื่นมี 2 ลักษณะ คือ

1.6.1 Push (การป้อนความรู้) คือการส่งข้อมูล ความรู้ ให้ผู้รับ โดยผู้รับไม่ได้ร้องขอ เช่น การส่ง หนังสือเวียนแจ้งให้ทราบเกี่ยวกับกิจกรรมต่างๆ ข่าวสารต่างๆ หรือข้อมูลเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์หรือบริการขององค์กร

1.6.2 Pull (การให้โอกาสเลือกใช้ความรู้) คือ การให้ผู้รับสามารถเลือกรับหรือใช้เฉพาะ ข้อมูล ความรู้ที่ต้องการเท่านั้น ซึ่งทำให้ลดปัญหาการได้รับข้อมูล ความรู้ ที่ไม่ต้องการมากเกินไป (Information Overload)

โดยมีขั้นตอนย่อย ดังนี้ 1) ระบบเอกสาร (KM Corner) 1.1) รวบรวมคำถามเพื่ออภิปรายองค์ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา โรงเรียนร่มเกล้า จังหวัดหนองบัวลำภู 2) ระบบอิเล็กทรอนิกส์ (Web page) 2.1) องค์ความรู้ที่เป็นเชิงเทคนิค (Practical K) ที่ได้จากการศึกษาแลกเปลี่ยน 2.2) องค์ความรู้ที่เป็นเชิงเทคนิค (Practical K) สร้างแบบสอบถามออนไลน์ 3) การเข้าถึงช่องทางแบบทางเดียว (One Way channel) 3.1) องค์ความรู้ที่เป็นเทคนิค (Tips) 3.2) เอกสารเผยแพร่ (Leaflet) 3.3) บอร์ดประชาสัมพันธ์เพื่อเผยแพร่ความรู้ (PR Board)

1.7 การแบ่งปันแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Knowledge Sharing) หมายถึง ทำได้หลายวิธีการในกรณีที่เป็นความรู้ประเภท Explicit Knowledge อาจจัดทำเป็นเอกสารฐานความรู้ เทคโนโลยีสารสนเทศ หรือในกรณีที่เป็น Tacit Knowledge อาจจัดทำเป็นระบบที่ข้ามสายงาน กิจกรรมคุณภาพและนวัตกรรม ชุมชนแห่งการเรียนรู้ ระบบพี่เลี้ยง การแลกเปลี่ยนสายงาน การยืมตัวเวทีแลกเปลี่ยนความรู้ เป็นต้น โดยมีขั้นตอนย่อย ดังนี้ 1) ช่องทางแบบสองทาง (Two way channel) 1.1) จัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนความรู้ (KM Day) โดยการจัดการอภิปราย 2) อภิปรายร่วมกันเกี่ยวกับข้อสอบออนไลน์พร้อมวิเคราะห์กิจกรรม

2. ผลการพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา โรงเรียนร่มเกล้า จังหวัดหนองบัวลำภู ผู้วิจัยได้ดำเนินงานโดยแบ่งกลุ่มการทำงาน 4 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 กลุ่มผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของผู้เรียน กลุ่มที่ 2 คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน กลุ่มที่ 3 กระบวนการบริหารและการจัดการ และกลุ่มที่ 4 กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เมื่อดำเนินการจัดการความรู้ 7 ขั้นตอนหลัก และ 14 ขั้นตอนย่อย ได้โครงการตามกลุ่ม ดังนี้

2.1 กลุ่มคุณภาพของผู้เรียน ได้แก่ โครงการส่งเสริมการอ่าน โครงการพัฒนาทักษะการเขียน โครงการฝึกทักษะคณิตคิดเร็ว โดยใช้โปรแกรม GSP และ A-Math โครงการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (O-Net) และโครงการการเรียนการสอน 2 ภาษา EP

2.2 กลุ่มคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน ได้แก่ โครงการโรงเรียนวิถีพุทธ โครงการให้ทุนการศึกษา โครงการธนาคารโรงเรียน โครงการการดำเนินงานเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ โครงการส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียน และโครงการส่งเสริมความเป็นเลิศทางวิชาการ

2.3 กลุ่มกระบวนการบริหารและการจัดการ ได้แก่ โครงการการนิเทศภายใน โครงการวัดผลและประเมินผลการเรียนการสอนภายในโรงเรียน โครงการพัฒนาระบบงานสารบรรณ โครงการเพิ่มประสิทธิภาพบุคลากร โครงการสานสัมพันธ์สถานศึกษากับชุมชน โครงการพัฒนาอาคารสถานที่และปรับสภาพภูมิทัศน์ โครงการพัฒนาศักยภาพครูและนักเรียนกลุ่มโรงเรียน และโครงการเพิ่มศักยภาพการจัดการเรียนการสอน

2.4 กลุ่มกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ได้แก่ โครงการค่ายวิชาการ โครงการปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษา ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 โครงการส่งเสริมความเป็นเลิศทางวิชาการ โครงการลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้โครงการนิเทศภายใน โครงการการดำเนินงานเศรษฐกิจพอเพียง ตามแนวพระราชดำริ และโครงการพัฒนาและดูแลระบบสารสนเทศ DLIT

เมื่อปฏิบัติตามแผนการจัดการความรู้ 7 ขั้นตอนหลัก 14 ขั้นตอนย่อย คือ 1) การบ่งชี้ความรู้ 1.1) ประชุมระดมความคิดเห็นของคณะกรรมการดำเนินงานการจัดการความรู้ (KM) เพื่อกำหนดประเด็นความรู้และเป้าหมายของการจัดการความรู้ที่สอดคล้องกับ

แผนกลยุทธ์ของโรงเรียนร่มเกล้า จังหวัดหนองบัวลำภู 1.2) จัดทำคำสั่งโรงเรียนเพื่อแต่งตั้งคณะกรรมการจัดการความรู้ของโรงเรียนร่มเกล้า จังหวัดหนองบัวลำภู 1.3) จัดทำแผนปฏิบัติการการจัดการความรู้ของโรงเรียนร่มเกล้า จังหวัดหนองบัวลำภู 2) การสร้างความรู้ 2.1) การจัดชุมชนนักปฏิบัติ (Communities of Practice: CoPs) โรงเรียนร่มเกล้า จังหวัดหนองบัวลำภู เพื่อกำหนดหัวข้อความรู้ กำหนดประเด็นพูดคุย และกำหนดวัน เวลา และสถานที่ ในการจัดกิจกรรม CoPs 2.2) กำหนดบทบาทของผู้เข้าร่วมกิจกรรมชุมชนนักปฏิบัติ 2.2.1) คุณเอื้อ 2.2.2) คุณอำนวย 2.2.3) คุณประสาน และ 2.2.4) คุณลิขิต 3) การแสวงหาความรู้ 3.1) จัดเอกสารเพื่อเผยแพร่องค์ความรู้ 4) การจัดการความรู้ให้เป็นระบบ 4.1) ระบบเอกสาร เช่น แฟ้ม/ตู้เอกสาร 5) การประมวลและกลั่นกรองความรู้ 5.1) ดำเนินการจัดทำองค์ความรู้ที่เป็นเชิงเทคนิค 5.2) การจัดทำเอกสารเผยแพร่ (Leaflet) 6) การเข้าถึงความรู้ 6.1) ระบบเอกสาร (KM Corner) รวบรวมคำถามเพื่ออภิปรายองค์ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาโรงเรียนร่มเกล้า จังหวัดหนองบัวลำภู 6.2) ระบบอิเล็กทรอนิกส์ (Web page) องค์ความรู้ที่เป็นเชิงเทคนิค (Practical K) ที่ได้จากการศึกษาแลกเปลี่ยน และองค์ความรู้ที่เป็นเชิงเทคนิค (Practical K) สร้างแบบสอบถามออนไลน์ 6.3) การเข้าถึงช่องทางแบบทางเดียว (One Way channel) องค์ความรู้ที่เป็นเทคนิค (Tips) เอกสารเผยแพร่ (Leaflet) และบอร์ดประชาสัมพันธ์เพื่อเผยแพร่ความรู้ (PR Board) และ 7) การแบ่งปันและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 7.1) ช่องทางแบบสองทาง (Two way channel) จัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนความรู้ (KM Day) โดยการจัดการอภิปราย 7.2) อภิปรายร่วมกันเกี่ยวกับข้อสอบออนไลน์พร้อมวิเคราะห์กิจกรรม ได้เป็นคู่มือการประเมินคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา โรงเรียนร่มเกล้าจังหวัดหนองบัวลำภู

อภิปรายผล

1. การศึกษารูปแบบการประกันคุณภาพภายในโรงเรียนร่มเกล้าจังหวัดหนองบัวลำภู ผลการสังเคราะห์ตัวแปรการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาได้ 7 ขั้นตอน และ 14 ขั้นตอนย่อย ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร งานวิจัยและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องอย่างเป็นระบบเพื่อให้ได้ตัวแปรที่สังเคราะห์คือกระบวนการจัดการความรู้ 7 ขั้นตอน เมื่อพิจารณาแต่ละกระบวนการ มีกระบวนการที่สำคัญซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของมาร์ควอร์ท (Marquardt, 1996) ได้นำเสนอองค์ประกอบของกระบวนการจัดการความรู้ไว้ 4 ประการ ดังนี้ 1) การแสวงหาความรู้ 2) การสร้างความรู้ 3) การจัดเก็บและการค้นคืนความรู้ และ 4) การถ่ายทอดความรู้และการใช้ประโยชน์ โนนากะและทาเคชิ (Nonaka & Takeuchi, 2000) ได้อธิบายกระบวนการจัดการความรู้ไว้ ดังนี้ 1) การจัดหาหรือการสร้าง

ความรู้ 2) การแบ่งปันความรู้ 3) การใช้หรือการเข้าถึงความรู้ คัมมิงส์และวอร์ลีย์ (Cummings & Worley, 2001) ได้อธิบายถึงขั้นตอนการจัดการความรู้ไว้ว่ามี 3 ประการ ดังนี้ 1) การกำเนิดของความรู้ 2) การบริหารจัดการความรู้ 3) การแพร่กระจายความรู้ คูซซา (Kucza, 2001) ได้เสนอรูปแบบของกระบวนการในทางปฏิบัติของการจัดการความรู้ไว้ 6 ประการ ดังนี้ 1) การระบุความรู้ที่ต้องการ 2) การแบ่งปันความรู้ 3) การส่งมอบความรู้ 4) การสร้างความรู้ 5) การรวบรวมและจัดเก็บความรู้ 6) การปรับปรุงความรู้ แมคเคินและสมิท (McKeen & Smith, 2003) เสนอว่าการจัดการความรู้ประกอบด้วยกระบวนการ 5 ขั้นตอน ดังนี้ 1) การกำหนดความรู้ 2) การเข้าถึงความรู้ 3) การยึดกุมความรู้ 4) การสร้างความรู้ 5) การใช้ความรู้ กานต์สุตา มาชะศิริรานนท์ (2546) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการจัดการความรู้โดยมีองค์ความรู้ 6 ขั้นตอน ดังนี้ 1) การกำหนดความรู้ 2) การแสวงหาความรู้ 3) การสร้างความรู้ 4) การแบ่งปันความรู้ 5) การใช้ความรู้ 6) การเก็บรักษาความรู้ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ และสถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ (2550) ได้กล่าวถึงกระบวนการจัดการความรู้ อันประกอบด้วยขั้นตอนหลักๆ 7 ประการ ดังนี้ 1) การบ่งชี้ความรู้ 2) การสร้างและแสวงหาความรู้ 3) การจัดความรู้ให้เป็นระบบ 4) การประมวลและกลั่นกรองความรู้ 5) การเข้าถึงความรู้ 6) การแบ่งปันและแลกเปลี่ยนความรู้ 7) การเรียนรู้ ฉลาด จันทรมสมบัติ (2553) กล่าวว่ากระบวนการจัดการความรู้จำแนกออกได้ 6 ด้าน ที่มีความสัมพันธ์กัน คือ 1) การสร้างความรู้ 2) การจำแนกความรู้ 3) การเก็บรักษาความรู้ 4) การนำความรู้ไปใช้ 5) การแบ่งปันแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 6) การประเมินผลความรู้ และสอดคล้องกับนวัตกรรม หอมสิน (2556) กล่าวไว้ว่า กระบวนการจัดการความรู้ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ดังนี้ 1) การระบุความรู้ 2) การสร้างความรู้ 3) การจัดความรู้ให้เป็นระบบ 4) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 5) การประยุกต์ใช้

2. การพัฒนารูปแบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา โรงเรียนร่มเกล้า จังหวัดหนองบัวลำภู จากการพัฒนาผู้วิจัยได้การจัดการความรู้ 7 ขั้นตอนหลัก และ 14 ขั้นตอนย่อย โดยผลการดำเนินการตามการจัดการความรู้ ได้ผลการพัฒนาการประกันคุณภาพภายในโรงเรียนร่มเกล้า จังหวัดหนองบัวลำภู 26 โครงการ ในการดำเนินงานระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา การใช้การจัดการความรู้แบบมีส่วนร่วมส่งผลให้ความเข้าใจในการประกันคุณภาพภายในได้ดียิ่งขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดของฉลาด จันทรมสมบัติ (2553) กล่าวไว้ว่า การจัดการความรู้ หมายถึง กระบวนการที่ดำเนินการร่วมกันขององค์กร กลุ่มชุมชน มีการสร้างความรู้ที่เหมาะสม ตั้งใจത്യร่วมกัน วิจัยร่วมกัน ร่วมเรียนรู้ จัดความรู้ให้อยู่ในรูปที่เกิดการเรียนรู้ร่วมกันได้ จัดการให้การสร้างความรู้และการเรียนรู้ไปสู่การปฏิบัติสำเร็จผล ประเมินผลการปฏิบัติ นำไปสู่ปรับตัวอย่างต่อเนื่อง การจัดระบบ การจัดเก็บความรู้และการเข้าถึงข้อมูล มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อสร้างและประยุกต์ใช้ความรู้ตลอดจนประสบการณ์ของบุคคลเพื่อสร้างเป็นความรู้หรือนวัตกรรมและจัดเก็บในลักษณะ

ของแหล่งข้อมูลที่บุคคลสามารถเข้าถึงได้โดยอาศัยช่องทางต่างๆ ที่องค์กรจัดเตรียมไว้ เพื่อนำความรู้ที่มีอยู่ไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนางาน พัฒนาคณะและองค์กรและยังสอดคล้องกับ วิจารณ์ พานิช (2549) กล่าวว่า การจัดการความรู้เป็นกิจกรรมที่ซับซ้อนและกว้างขวาง ไม่สามารถให้นิยามด้วยถ้อยคำสั้นๆ ได้ จึงต้องให้นิยามหลายข้อ จึงจะครอบคลุมถึงความหมาย ซึ่งได้แก่ 1) การจัดการความรู้มีความหมายรวมถึง การรวบรวม การจัดระบบการจัดเก็บ และการเข้าถึงข้อมูลเพื่อสร้างความรู้ เทคโนโลยีทางด้านข้อมูล และในด้านคอมพิวเตอร์เป็นเครื่องมือช่วยเพิ่มพลังในการจัดการความรู้ แต่เทคโนโลยีด้านข้อมูลและคอมพิวเตอร์โดยตัวเองไม่ใชการจัดการความรู้ 2) การจัดการความรู้เกี่ยวข้องกับการแบ่งปันความรู้ (Knowledge Sharing) ถ้าไม่มีการแบ่งปันความรู้ความพยายามในการจัดการความรู้จะไม่ประสบความสำเร็จ พฤติกรรมภายในองค์กร เกี่ยวกับวัฒนธรรม พลวัต และวิถีปฏิบัติ มีผลต่อการแบ่งปันความรู้ ประเด็นด้านวัฒนธรรมและสังคม มีความสำคัญยิ่งต่อการจัดการความรู้ 3) การจัดการความรู้ต้องการผู้ทรงความรู้ความสามารถในการตีความและประยุกต์ใช้ความรู้ ในการสร้างนวัตกรรมและเป็นผู้นำทางในองค์กร รวมทั้งต้องการผู้เชี่ยวชาญในสาขาใดสาขาหนึ่งสำหรับช่วยแนะนำวิธีประยุกต์ใช้การจัดการความรู้ ดังนั้นกิจกรรมเกี่ยวกับคน ได้แก่ การดึงดูดคนเก่งและดี การพัฒนานคน การติดตามความก้าวหน้าของคน รวมถึงการดึงคนมีความรู้ความสามารถไว้ในองค์กรถือเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการความรู้ 4) การจัดการความรู้เป็นเรื่องของการเพิ่มประสิทธิผลขององค์กร การจัดการความรู้เกิดขึ้นเพราะมีความเชื่อว่าจะช่วยสร้างสีสันและควมมีชีวิตชีวาพร้อมทั้งความสำเร็จให้แก่ องค์กร การประเมิน “ต้นทุนทางปัญญา” (Intellectual Capital) และผลสำเร็จของการประยุกต์ใช้ การจัดการความรู้เป็นดัชนีบอกว่า องค์กร มีการจัดการความรู้ได้อย่างได้ผลหรือไม่ และทิพวรรณ หล่อสุวรรณรัตน์ (2548) กล่าวว่า การจัดการความรู้ คือกระบวนการในการสร้าง ประมวล เผยแพร่ และใช้ความรู้ เพื่อให้เกิดประสิทธิผลในการดำเนินงาน และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชัชจรีญา ใบลี (2551) ซึ่งสรุปจากการศึกษารูปแบบการจัดการความรู้เพื่อเพิ่มศักยภาพของผู้ประกอบการใหม่ โดยใช้การวิจัยแบบมีส่วนร่วมที่เน้นการใช้กระบวนการเรียนรู้ร่วมกันเป็นเครื่องมือสำคัญ ส่งผลให้รูปแบบวิสาหกิจชุมชน มีการเปลี่ยนแปลงทั้งในด้านลักษณะของความเป็นวิสาหกิจชุมชน มีการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงไปในทางที่พึงประสงค์ขึ้นกล่าวคือนอกจากเหนือจากลักษณะสำคัญที่เป็นจุดแข็งของวิสาหกิจชุมชนได้แก่ การที่ชุมชนเป็นเจ้าของ และเป็นผู้ดำเนินงาน การมีทรัพยากรและผลผลิตมาจากชุมชน ซึ่งทุกกลุ่มผลิตภัณฑ์ถือว่าเป็นจุดแข็งแล้ว พบว่าวิสาหกิจชุมชนเริ่มมีการริเริ่มสร้างสรรค์เป็นนวัตกรรมของชุมชนพัฒนาขึ้นจากจุดอ่อนเป็นจุดแข็งของวิสาหกิจชุมชน ทุกกลุ่มผลิตภัณฑ์ ดังจะเห็นได้จากความสนใจในการร่วมกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้และความต้องการในการเรียนรู้ในเรื่องต่างๆ เช่น ความรู้ในด้านการพึ่งตนเองและมีรายได้ยังได้รับการพัฒนาให้เข้มแข็งยิ่งขึ้น ดังจะเห็นได้จากทุกกลุ่มผลิตภัณฑ์ของทางการตลาดเพิ่มขึ้นมา การพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ อันส่งผลต่อ

ความน่าเชื่อถืออันเป็นปัจจัยสำคัญของการสร้างรายได้เมื่อพิจารณาความเป็นเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน ผลการวิจัยพบว่าการเปลี่ยนแปลงในระบบของเครือข่ายด้านต่างๆ โดยเฉพาะในด้านการบริหารเครือข่ายซึ่งจะเห็นได้ว่าการวิจัยและพัฒนาการบริหารเครือข่ายนับเป็นจุดอ่อนของวิสาหกิจชุมชน แต่หลังการวิจัยและพัฒนาพบว่าวิสาหกิจชุมชนมีการพัฒนาระบบการบริหารเครือข่ายที่เป็นรูปธรรมขึ้นในหลายด้านทั้งเครือข่ายการตลาด เครือข่ายการผลิต เครือข่ายออกแบบผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ตลอดจนเครือข่ายข้อมูล อย่างไรก็ตาม แม้ว่าวิสาหกิจชุมชน จะได้รับการพัฒนาจนมีลักษณะสำคัญของความเป็นวิสาหกิจชุมชน และความเป็นเครือข่ายในทุกด้าน แต่ลักษณะสำคัญบางด้าน หรือความเป็นเครือข่ายหลายด้านยังไม่มีอย่างต่อเนื่องและมีโครงสร้างที่เป็นรูปธรรม จำเป็นต้องได้รับการพัฒนาต่อไปและสอดคล้องกับเตือนใจ รักษาพงศ์ (2551) ได้ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนา รูปแบบการจัดการความรู้เพื่อการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยใช้แนวคิดของเคมมิสและแม็คแทกการ์ท ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการจัดการความรู้เพื่อการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบหลักคือ 1) ด้านการบริหารงานวิชาการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้แก่ การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ประกอบด้วยกิจกรรม การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ การจัดกระบวนการเรียนรู้ และการนิเทศการสอน 2) ด้านกระบวนการจัดการความรู้ ประกอบด้วย การระบุมหาความรู้ การพัฒนาความรู้ การสร้างความรู้ การจัดการความรู้ให้เป็นระบบ การเข้าถึงความรู้ การแบ่งปันความรู้ และการเรียนรู้ 3) ด้านปัจจัยที่สนับสนุนให้การจัดการความรู้ประสบผลสำเร็จ ประกอบด้วย ภาวะผู้นำ กลยุทธ์ วัฒนธรรมองค์การ เทคโนโลยี โครงสร้างและการวัดผล ประสิทธิผลจากการนำรูปแบบการจัดการความรู้เพื่อการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานด้วยกระบวนการเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมไปใช้ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในเชิงบริหารคือ การบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหาร ทีมครูจัดการความรู้งานวิชาการ (ครู KM ทีมงานวิชาการ) ในทุกขั้นตอน ผู้บริหารสนับสนุนการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ การใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอน ครูนำการจัดการความรู้ไปพัฒนากระบวนการเรียนรู้ และนักเรียนเกิดทักษะการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์และการแลกเปลี่ยนความรู้ในการทำงาน และยังสอดคล้องกับนวัตกร หอมสิน (2556) ได้ทำการวิจัยเรื่องรูปแบบการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียนมัธยมศึกษา ได้ผลการวิเคราะห์ตามตัวชี้วัดความสำเร็จในการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียนมัธยมศึกษา ซึ่งมีตัวชี้วัดความสำเร็จทั้งสิ้น 91 ตัวชี้วัด จากทั้งหมด 15 กิจกรรม พบว่า ทุกกิจกรรมสามารถปฏิบัติจนเกิดการพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียน โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยสรุป รูปแบบการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียนมัธยมศึกษา มีการพัฒนา การทำงานแบบมีส่วนร่วมเกิดกระบวนการมีส่วนร่วมที่มีความเหมาะสม คณะครู คณะกรรมการสถานศึกษา นักเรียน และ

ผู้ปกครองนักเรียน มีความเชื่อมั่นในการปฏิบัติงานเกิดกระบวนการทำงานเป็นทีม เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เกิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติ และถอดองค์ความรู้ภายในโรงเรียนและสามารถใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้อย่างคุ้มค่า

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

กระบวนการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในโรงเรียนร่มเกล้า จังหวัดหนองบัวลำภู มีการพัฒนาการประกันคุณภาพภายในโรงเรียนร่มเกล้า จังหวัดหนองบัวลำภู ไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนารูปแบบการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงขึ้น ควรมีการทำความเข้าใจกับครูและบุคลากรทางการศึกษาของโรงเรียนให้เข้าใจหลักการจัดการความรู้แบบมีส่วนร่วมก่อนจึงนำไปใช้ควรมีการเตรียมการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับโครงการในแผนปฏิบัติการและกำหนดบทบาทหน้าที่ ครูและบุคลากรทางการศึกษาให้สอดคล้องกับภาระงานที่ได้รับ จะทำให้การพัฒนามีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น มีการสำรวจความคิดเห็นของผู้ที่อยู่ในองค์กร ก่อนที่จะทำการวิจัยเพราะหากไม่ได้รับความร่วมมือแล้วการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จะไม่เกิดขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กานต์สุตา มาฆะศิริรานนท์. (2546). *การนำเสนอระบบการจัดการความรู้สำหรับองค์กรภาคเอกชน*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ฉลาด จันทรสมบัติ. (2553). *การพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้องค์กรชุมชน*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ซัชจรียา ไบลี. (2551). *การศึกษารูปแบบการจัดการความรู้เพื่อเพิ่มศักยภาพของผู้ประกอบการใหม่*. เลย: มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.
- เตือนใจ รักษาพงศ์. (2551). *การพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้เพื่อการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานด้วยกระบวนการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยบูรพา
- ทิพวรรณ หล่อสุวรรณรัตน์. (2548). *องค์การแห่งความรู้: จากแนวคิดสู่การปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ: คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- นวัตร หอมสิน. (2556). *รูปแบบการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียนมัธยมศึกษา*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- วิจารณ์ พานิช. (2549). *การจัดการความรู้ฉบับนักปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ: บริษัทตลาดาพับลิเคชั่น.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2552). *เรียนรู้การจัดการความรู้ในภาคการศึกษา จาก
มหาวิทยาลัยจัดการจัดการความรู้ระดับภูมิภาคและระดับชาติ*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์
แคนนากราฟฟิค.

สำนักงานทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน). (2549). *การประกันคุณภาพ
ภายในสถานศึกษา*. กรุงเทพฯ: พรินทวาทกราฟฟิค.

Kucza, Timo. (2003). Knowledge Management Process Model.
<<http://www.inf.vtt.fi/pdf/publications/2001/p455.pdf>> January 25,
2020.

Marquardt, M.J., & Reybolds, A. (1994). *The Global Learning Organization*. New
Yok: McGraw-Hill.

McKeen, J.D. & Smith, H.A. Making IT Happen. (2003). *Critical Issues in IT
Management*. Ontario: Wiley.

Nonaka, I. and H. Takeuchi. (2000). *The Knowledge-creating Company: How
Japanese Companies Create the Dynamics of Innovation*. New York:
Oxford University.